

Sólyom Réka

Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

A neologizmusokról emberi és gépi logikával

<https://doi.org/10.48040/PL.2025.2.10>

A tanulmány a mai magyar nyelv neologizmusainak témaköréhez kapcsolódik. A szerzőnek a témakörben végzett nagyobb kutatásai (Sólyom 2014, 2020b) óta eltelt öt-tíz évben feltételezhetően formálódtak a nyelvhasználók tapasztalatai a neologizmusok témakörében a szakmai és a hétköznapi magyarnyelv-használatba beáramló új szavak és nyelvi formák nagy mennyiségének, valamint a mesterséges intelligencia megjelenésének köszönhetően. A tanulmány egy olyan kutatást mutat be, amelyet a szerző 2018-19-ben mérnökök, 2024-ben bölcsészhallgatók körében végzett, illetve a mesterséges intelligencia segítségével 2024-ben. A humán adatközlőknek saját ötletelés alapján listát (mérnökök), illetve gondolatterképet (egyetemisták) kellett készíteniük a neologizmusokról: mi jut eszükbe a terminusról, tudnának-e példákat hozni rá. A kutatás második szakaszában a szerző MI-n alapuló programok, a ChatGPT és egy prezentációkészítő szoftver, a SlidesGPT számára adta meg feladatként az ötletelést. Az eredmények a neologizmusokkal kapcsolatban a következő kérdésekre adnak választ: 1) milyen „naív” ismerete van a 2024. évi felmérésben részt vevő adatközlőknek a neologizmusokról, és hogyan jelennek meg ezek a grafikus ábrákon; 2) milyen hasonlóságok és különbségek jelennek meg a mérnökök, illetve a bölcsészhallgatók által említett neologizmusok grammatikai és szemantikai felépítésében; 3) milyen információkat gyűjtött a témában 2024-ben a szoftver és milyen módon rendezte el őket; 4) tapasztalhatóak-e közös pontok az emberi és a gépi összefoglalókban, és ha igen, melyek ezek.

Kulcsszavak: definiálás, gondolatterkép, mesterséges intelligencia, neologizmus, összehasonlítás

Bevezetés

A tanulmány a mai magyarnyelv-használat neologizmusainak témakörében vizsgálódik, a köznyelvi és a szaknyelvi nyelvhasználatban, valamint a mesterséges intelligencia alkotta produktumok esetében vizsgálva a neologizmusokhoz kapcsolódó asszociációkat, megértési és használati folyamatokat. A kutatás egyfelől empirikus adatfelvételen alapuló eredményeket tárgyal, másfelől a neologizmusok megjelenését a szaknyelvi nyelvhasználatban (vö. Sólyom, 2020a, b). Mérnökök, valamint bölcsészhallgatók körében végzett felmérések eredményeinek tükrében fókuszál arra, hogy mit tudnak, hogyan vélekednek az adatközlők 2018-19-ben és 2024-ben a neologizmusokról. A tanulmány bemutat továbbá egy harmadik vizsgálatot is, amelyet a szerző a mesterséges intelligencia (MI) segítségével, két program, a ChatGPT és a SlidesGPT használatával végzett a témakörben. A cél ennek a vizsgálatnak az esetében is annak megismerése volt, hogy mit tudnak a mesterséges intelligencián alapuló programok 2024-ben a neologizmusokról.

A tanulmány célja a fentiekben alapulva kétirányú: a cél egyrészt annak bemutatása, hogy milyen hasonlóságok és különbségek mutathatók ki 5-6 év elteltével a neologizmusok felismertségével és megítélésével kapcsolatba, másrészt annak tanulmányozása, hogy a „naív” és a szaknyelvi tudás, valamint az emberi és a mesterséges intelligencia által végzett ötletelés mennyiben különbözik egymástól. A kutatás ezekre a kérdésekre az adatközlő válaszok felhasználásával, összehasonlító elemzésével keresi a választ. A kutatásban kapott válaszok így három, egymástól sok tekintetben ugyan különböző adatközlői csoporttól származnak, közös viszont bennük, hogy a vizsgált témát tekintve (neologizmusok gyűjtése, felismerése, megítélése) azonos területtel kapcsolatban tükrözik az adatközlők nyelvi tapasztalatait. Utóbbi

jellemző lehetővé teszi, hogy összehasonlító elemzés keretében vizsgálhatóak legyenek a szaknyelvi és a köznyelvi neologizmusokkal kapcsolatban kapott válaszok.

A neologizmusok jelenségéről röviden; előzetes kutatások

Az új szavak, kifejezések megjelenése azon túl, hogy folyamatos, jellemző módon foglalkoztatja a közvéleményt, az „utca emberét” is, illetve az ilyen alakulatok megjelenése hasznos funkcióval bír a szaknyelvi nyelvhasználat esetében is. Fontos hangsúlyozni, hogy „*A beszélők nem nyelvük fonológiai és grammatikai rendszerének megváltoztatására irányuló szándékkal hoznak létre újításokat. A beszélők azért indulnak ilyen irányba, mert meghatározott társadalmi céljaik vannak beszélőtársaikkal.*”¹ (Croft, 2000: 59).

A neologizmusok jelenségével kapcsolatban nagyobb lexikonok – például a „Stilisztikai lexikon” (Szathmári, 2004) és az „Alakzatlexikon” (Szathmári, 2008) egyaránt kiemeli, hogy nyelvi újításról van szó. A „Stilisztikai lexikon” vonatkozó szócikkében az alábbi definíciót találjuk: „*A neologizmusok azok az új szavak, kifejezések, jelentésárnyalatok, nyelvtani formák, amelyekkel a nyelv, a társadalmi viszonyok és a gondolkodás fejlődésével párhuzamosan, állandóan gazdagodik*” (2004:154-155). Az „Alakzatlexikon” pedig kiemeli: [a nyelvi újítások] „*(...) a nyelv történetének minden korszakában jelentkezhetnek ösztönös vagy tudatos módon*” (2008:423).

Annak eldöntése azonban, hogy mi tekinthető vagy mi nem tekinthető neologizmusnak egy adott időpillanatban, gyakran nehéz (Minya, 2003:13; Sólyom, 2018). A jelen tanulmány egy dinamikus megközelítést, definíciót javasol a neologizmusok esetében, amely szerint „*a neologizmus olyan újszerű szerkezeti felépítésű nyelvi jelenség, melynek egy adott közlő és/vagy egy adott befogadó adott szituációban előzetes (...) ismereteihez (...) viszonyítva újszerű jelentést és/vagy újszerű stílust tulajdonít*” (Sólyom, 2019 [2014]: 19).

A jelen tanulmány szerzője korábban foglalkozott a köznyelvi neologizmusok szemantikájának vizsgálatával; kutatási eredményeinek összefoglalása „A mai magyar neologizmusok szemantikája” című monográfiában olvasható (Sólyom, 2019 [2014]). Szaknyelvi szemantikai kérdésekről pedig a „Szaknyelvi szemantika. Funkcionális kognitív elemzések” című monográfiája ad összegzést (Sólyom, 2020a). Utóbbi munkának egyik alfejezete mutat be egy 2018-ban, illetve 2019-ben minőségügyi mérnökök körében felvett kutatást a szaknyelvi neologizmusok témaköréből (Sólyom, 2020a:163-194).

Empirikus felmérések a neologizmusokról

A felmérések bemutatásának és összehasonlításának indokoltsága

A következőkben – a tanulmány célkitűzésének értelmében – három, különböző időpontban, különböző adatközlőkkel felvett empirikus felmérés bemutatása következik. Tény, hogy az adatközlők a három felmérés esetében nagyon különbözőek: minőségügyi mérnökök, bölcsészhallgatók és a mesterséges intelligencia „nyilatkozott” a neologizmusokkal kapcsolatban. A jelen tanulmány célja nem az, hogy összehasonlítsa az adatközlők (értelemszerűen nagyon különböző) válaszait, hanem inkább az, hogy bemutassa, a neologizmusokról való gondolkodás és tudás jelen van a szaknyelvi nyelvhasználatban, a mérnökök válaszaiban csakúgy, mint a bölcsészek ismereteiben és a mesterséges intelligencia által összegyűjtött adatokban. Érdekes továbbá megvizsgálni és bemutatni azt is, hogy milyen, az adott adatközlő(k)re jellemző prototipikus válaszok, illetve milyen különbségek mutathatók ki abban, ahogyan az adatközlők a neologizmusjelenséggel kapcsolatban gondolkoznak.

¹ a szerző fordítása

Várhatóan ugyanis míg a mérnökök a neologizmusok szemantikája (a jelentésekhez kapcsolódó munkafázisok) alapján fogják megközelíteni, esetleg csoportosítani az általuk megadott terminusokat, addig a bölcsészhallgatók esetében elképzelhető, hogy a neologizmusok keletkezési módja vagy grammatikai felépítése mentén közelítik meg a témát, a mesterséges intelligencia által adott válaszokról pedig feltételezhető, hogy az első két csoportéval szemben általános vagy sematikus információkat fognak tartalmazni.

Szaknyelvi neologizmusok

A szaknyelvi nyelvhasználat (Dobos, 2010; Kurtán, 2003), neologizmusok témakörében születtek már kérdőíves felmérések minőségügyi mérnökök körében 2018-ban és 2019-ben (Sólyom, 2020a:163-194); összesen 28 fő vett részt a felmérésekben e két alkalommal. A tapasztalat azt mutatta, hogy a válaszként megadott példák csoportosításában fontos a rendszeralapúság: „(...) minden fogalom valamilyen fogalomrendszerben létezik, az egyedi fogalmak leírása csak a teljes rendszer ismeretében lehetséges – ugyanígy az egyes fogalmakat jelölő terminusok megadása és leírása csak a fogalmi és a terminológiai rendszer segítségével oldható meg” (Fóris, 2013:167). A rendszer, amelynek keretében a mérnökök a felmérések során a neologizmusokról gondolkodtak, a tanulmány témája esetében a minőségirányítási (quality) rendszerben megfigyelhető részfolyamatok, mozzanatok összessége volt; az itt megjelenő új szavakkal és kifejezésekkel kapcsolatban kellett ugyanis ötletelniük, példákat felidézniük.

A mérnökök által említett szaknyelvi neologizmusokat jelentésük alapján jellemzően a munkafolyamatokhoz lehetett kötni, úgymint:

- a) A dokumentumokkal (pl. munkautasítás, eljárás, folyamatleírás) történő cselekvések, történések. Pl.: *review-z* (meg- igekötővel is használatos): 'átnéz', *approve-ol/approve-ál*: 'jóváhagy', *release-el*: 'kiadja, hatályba lépteti a dokumentumot'.
- b) Nem megfelelő termékek (pl. a specifikációtól, követelménytől eltérő munkadarab vagy késztermék) kezelése során használt terminusok. Pl.: *szkreppel*: 'leselejtez', *reworköl*: 'a specifikációnak megfelelő állapotba hoz (pl. hiányzó furat pótlása)', *felhasznál use as is-ként*: 'felhasznál abban az állapotában, ahogy van'.
- c) A gyártóeszköz telepítése során az egyes folyamatlépéseket leíró terminusok. Pl.: *leIQ-z vmit.* (IQ='installation qualification'): 'dokumentáltan telepíti a gyártóeszközt a felhasználási helyére'; *leOQ-z vmit* (OQ='operational qualification'): 'dokumentáltan leellenőrzi, hogy a berendezés/gyártóeszköz működőképes'.
- d) A gyártófolyamatok ellenőrzésére használatos terminusok. Pl.: *leverifikál* (*verifikál*: ISz): 'igazol vmit úgy, hogy a folyamat végeredménye közvetlenül mérhető'.
- e) A kockázatelemzés folyamatához (l. még Balogh–Földesi, 2008:251) tartozó terminusok. Pl.: *evaluation-t készít*: 'kockázatot (ki)értékel'; *risk assessmentet csinál*: 'átfogó kockázatértékelést végez'.
- f) A terminus köznyelvi szó is, de használatos a vizsgált terület terminológiájában. Pl.: *facilitálja a megbeszélést*: 'elősegíti a megbeszélést'; *trackel*: 'nyomon követ, adatbázisba bevisz'.

A mérnökök által említett alakulatok grammatikai felépítésük alapján három nagy csoportba voltak sorolhatók (Sólyom, 2020a: 174–179):

- a) *-(V)z* és az *-(V)l* képzőkkel létrejött igék, pl.: *review-z*, *reworköl*, *release-el*.
- b) Kizárólag angol szótöveket tartalmazó, de több tagból álló, magyar toldalékokkal ellátott terminusok, pl.: *forwardolja a meeting requestet*; *technical specifications-t review-z*.

- c) Magyar és angol szavakat egyaránt tartalmazó terminusok, pl.: *kalibrálási template-et kitölt, registration approval formot visszakap.*

Köznyelvi neologizmusok

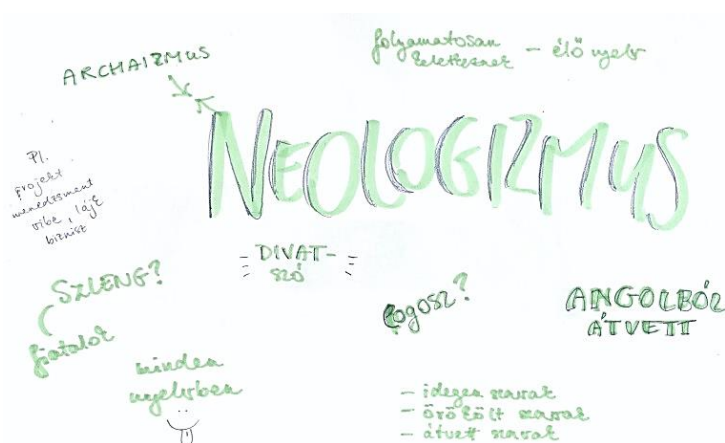
A kutatás további fázisában 2024-ben sor került két felmérésre bölcsészhallgatók körében: a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán két szemináriumi csoportban végeztek el a hallgatók kiscsoportos munkában, anonim módon fürtábra-készítést a témában 2024 tavaszán (16 fő), illetve őszén (13 fő), összesen tehát 29 fő közreműködésével került sor erre a felmérésre.

A hallgatók feladata az volt, hogy készítsenek összefoglalót 2-3 fős csoportokban lehetőleg fürtábra formájában arról, hogy mi a neologizmus. Instrukcióként kapták még, hogy lehetőségük van az ábrán definíció megadására, példák feltüntetésére, vagy – általuk megadott szempontok szerinti – csoportosításra. Az eredményekről elmondható, hogy összesen 11 produktum készült, ebből 10 db fürtábra, 1 db pedig egy leíró, összegző vázlat volt. Az alábbiakban annak bemutatása következik, hogy az ábrák a neologizmusoknak milyen szempontú csoportosítását és jellemzését mutatják be.

Megfigyelhető, hogy az ábrákon megjelenő elrendezés többféle szempontot tartalmaz, ezek közül az alábbi nagyobb csoportok mutathatók ki (egy ábrán többféle jellemző is megjelenik, az alábbiakban néhány prototipikus jellemző kiemelésére kerül sor):

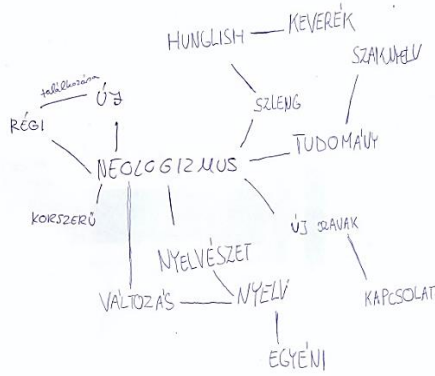
- a) Eredet, a létrehozás okainak bemutatása a neologizmusokkal kapcsolatban, például: „újonnan kerültek be a nyelvbe”, „belső keletkezésűek”, „külföldi szavakból”, „nemzetközi környezet”, „nyelvi változások”, „szakkifejezések”. Ennek a szempontnak az esetében látható, hogy a válaszadók a keletkezés okára, módjára és a szociokulturális rétegzettségére (vö. Tolcsvai Nagy, 2012) egyaránt utaltak. Ezekre a jellemzőkre az 1. ábrán látható néhány példa.

1. ábra. Példa a neologizmusok eredetének, létrejöttük okainak ábrázolására

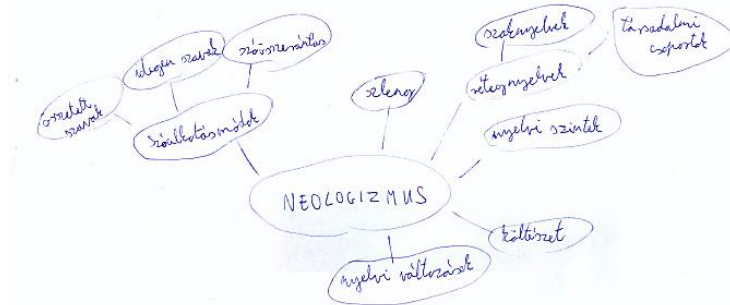
- b) A neologizmusok jellemző használati színterének feltüntetése, például: „társadalmi rétegenként változik”, „korszerű”, „szaknyelv”, „tudomány”, „szleng”, „fiatalok nyelve”, „mesterséges intelligencia”. Ez a szempont, mint látható, elsősorban a neologizmusok használati színterére utalt. Új elemként, szempontként jelent meg a mesterséges intelligencia említése – itt feltételezhetően arra utaltak az adatközlők, hogy az MI által generált vagy fordított szövegek esetében is találhatunk példákat napjainkban neologizmusokra. Ilyen megjegyzések is láthatók a 2. ábrán feltüntetett jellemzők között.

2. ábra. Példa a neologizmusok használati színterének megnevezésére

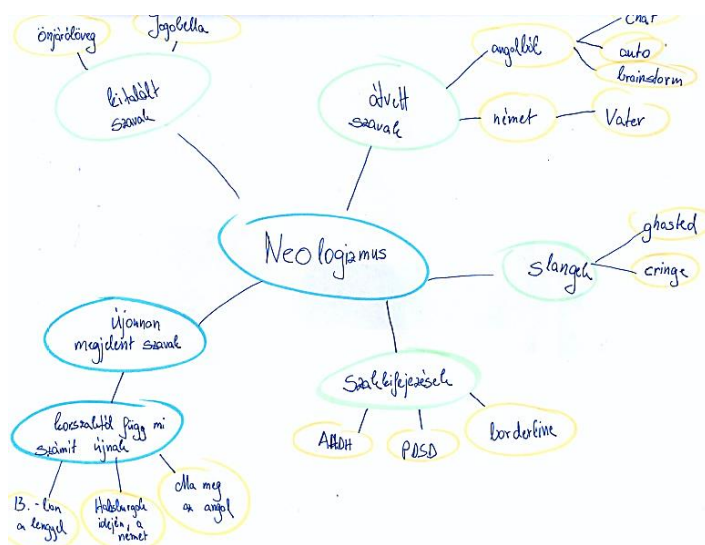
- c) A grammatikai felépítés kérdései, például: „képzés”, „szóösszerántás”, „összetett szavak”. Ennek a szempontnak az esetében a hallgatók a neologizmusokat leíró nyelvészeti megközelítés alapján, keletkezésük módja, a bennük található szóalkotásmód alapján jellemezték. Ezekre a jellemzőkre láthatunk példákat a 3. ábra egyes részein.

3. ábra. Példa a neologizmusok grammatikai felépítésének bemutatására

- d) Konkrét példák: sor került konkrét példák bemutatására is: ezekben az esetekben az adatközlők olyan szavakat, kifejezéseket tüntettek fel a fürtábrákon, amelyek véleményük szerint a neologizmuskategóriába sorolhatók, például: *brainstorm*, *chat*, *ghosting*, *cringe*, *önjárólöveg*. Ezeknek a példáknak az esetében gyakran megnevezték azt a nyelvet is, ahonnan véleményük szerint a neologizmus származik; így tettek például a 4. ábra esetében.

4. ábra. Példa konkrét neologizmusok felsorolására

Kísérlet az MI-vel: mi a neologizmus?

Az egyetemi hallgatók körében végzett empirikus adatfelvétel után 2024 novemberében sor került a mesterséges intelligencia (MI) támogatta két programmal történő „beszélgetésre” is a témában. Első fázisban a ChatGPT-nek adtam meg kérdéseket a neologizmusokkal kapcsolatban, majd a SlidesGPT-t utasítottam ilyen témájú prezentáció készítésére².

A ChatGPT-hez intézett első kérdés arra vonatkozott, mi a neologizmus, hogyan határozná meg a jelenséget. Majd azt kérdeztük meg tőle, milyen példákat tud felsorolni neologizmusokra. Végül az iránt érdeklődtünk, hogy hogyan vesszük észre a neologizmusok megjelenését egy nyelvben.

A ChatGPT által adott releváns válaszokra általában jellemző volt, hogy nagyon részletes, kidolgozott, példákkal illusztrált feleletekkel szolgáltak. Az MI chatbot a neologizmusokat a következőképpen definiálta: „*A neologizmus egy új szó, kifejezés vagy nyelvi forma, amely a nyelvhasználat során jön létre. Általában akkor keletkezik, amikor valami új dologra, fogalomra, technológiára, társadalmi jelenségre vagy eseményre kell nyelvi kifejezést találni, amelyre korábban nem létezett megfelelő szó*”. Látható, hogy egyrészt utalt a jelenség újdonság voltára, másrészt a neologizmusok létrejöttét motiváló okokra, körülményekre is. A neologizmusok fő jellemzőiként, illetve vizsgálandó területeiként (részletes magyarázattal) az alábbiakat jelölte meg: újdonság, alkalmazkodás, változékonyság, forrásai; utalva arra, hogy ezeket a területeket meg kell vizsgálni akkor, amikor neologizmusok kutatásával foglalkozunk. Használati szempontból az alábbi nagyobb használati területeket különítette el, példákat is felsorolva az egyes csoportok esetében (a jelen tanulmányban egy-egy példát említünk zárójelben a ChatGPT által felsoroltak közül az egyes kategóriáknál): technológia és digitális világ (*streaming*), kultúra és életmód (*slow food*), társadalom és környezetvédelem (*klímaszorongás*), kommunikáció és szórakozás (*cringe*), új jelentések meglévő szavakból (*FOMO*), magyar nyelvű példák (*távoktatás*). E felsorolásban láthatóan keverednek az egyes szempontok: a szemantikai (kategóriába sorolás), forrásnyelv szerinti (magyar nyelvű) felosztás csakúgy megjelenik, mint a grammatikai kategória (betűszó).

Arra, hogy hogyan ismerhetők fel a neologizmusok egy nyelvben, az MI chatbot a következőképpen válaszolt: „*A neologizmusokat a nyelvben úgy vehetjük észre, hogy felfigyelünk olyan szavakra, kifejezésekre vagy nyelvi jelenségekre, amelyek újdonságnak hatnak, vagy amelyeket korábban nem használtunk*”. Látható, hogy kiemelte azt a kognitív szempontból is fontos jellemzőt a program, amelynek értelmében a nyelvhasználó „felfigyel” valamilyen új jelenségre, mégpedig olyan módon, hogy – összehasonlítva a korábbi tapasztalataival – a megfigyelt jelenséget újdonságként értékeli. Erre láttunk példákat a mérnökökkel, illetve az egyetemi hallgatókkal végzett empirikus kutatások esetében is. A ChatGPT felsorolt továbbá néhány olyan jellemzőt is, amely alapján meglátása szerint detektálhatók a neologizmusok. Ezek a jellemzők a következők voltak: ismeretlen, szokatlan szavak vagy kifejezések; új technológiákhoz vagy jelenségekhez kötődnek; kölcsönzés más nyelvekből; szleng és kreatív nyelvhasználat; meglévő szavak új jelentése; gyakran kontextusból érthetőek; gyakran kezdetben magyarázatra szorulnak.

A vizsgálat során megkértünk egy MI-n alapuló prezentációkészítő szoftvert, a SlidesGPT-t is, hogy készítsen egy prezentációt a neologizmusok témakörében. Az általa készített, 12 diából álló prezentációról elmondható, hogy leginkább a neologizmusok felismerésére, megjelenésére, elfogadottságára koncentrált, a keletkezés módjáról, a neologizmusok grammatikai vagy szemantikai felépítéséről viszont nem írt, ezekre nem hozott példákat.

² A lekérdezés linkje: <https://chatgpt.com/share/679f6f05-88e8-8005-97dc-9f02d90a210e>, ideje: 2024. november 20.

A SlidesGPT-ről elmondható, hogy a neologizmusok esetében négy nagy területre koncentrált³: a neologizmusok keletkezése (nyelvhasználati trendek, társadalmi hatások, technológiai fejlődés); a neologizmusok típusai (szakszavak, szleng, márkanevek); a neologizmusok megítélése és elfogadottsága (itt megemlítette a nyelvi preskriptivizmust, illetve a „nyelvi leírók”-at – a deskriptív megközelítést fejtve ki ez alatt a név alatt); neologizmusok és a média (újságírás, social media hatás, nyelvi trendek a médiában). Az 5. ábra ezeknek a szempontoknak a megjelenítését mutatja be a program által generált diákból kivágva és egybefűzve.

5. ábra. A SlidesGPT által a neologizmusok keletkezésére, típusaira, megítélésére és elfogadottságára, valamint a médiával való kapcsolatára vonatkozóan megadott információk

Az emberi és a gépi válaszok összehasonlító elemzése

Amennyiben röviden összehasonlítjuk a neologizmusokkal kapcsolatban az emberi (mérnök, egyetemi hallgató), valamint a mesterséges intelligencia adta válaszokat, az alábbi megállapításokat tehetjük: észrevehető volt a vizsgálat során, hogy a szaknyelvi neologizmusok használói, a mérnökök konkrét, a szakterülethez kötődő példákat adtak meg nagy számban. A felsoroláson túl ezeket a példákat egy-egy adott munkafolyamathoz is kötötték, így csoportosították a terminusokat, illetve magyarázatot is fűztek jelentésükhöz.

A bölcsészhallgatók fűrtábráikon általános jellemzést adtak meg. Megállapítható, hogy az általuk készített ábrákon strukturáltan, de esetleges módon tüntettek fel jellemzőket a neologizmusokkal kapcsolatban (pl. keletkezés módja, átadó nyelv, konkrét példák), tehát tulajdonképpen minden olyan jellemzőt ábrázoltak, ami eszükbe jutott a brainstorming, a közös ötletelés során, és bár ezeket a jellemzőket kisebb-nagyobb csoportokba rendezték, a legtöbb ábrán, amelyet készítettek, változatos szempontok jelentek meg a neologizmusok jellemzése során.

³ A lekérdezés linkje:

<https://slidesgpt.com/presentation/atj4hx3FJORNuc38yzmg?d=atj4hx3FJORNuc38yzmg&action=download>,
ideje: 2024. november 20.

A mesterséges intelligencia esetében megfigyelhető volt, hogy mindkét program nagyon általános információkat adott meg a jellemzés kezdetén (például definíció, szemantikai jellemzés, használati területek), majd jól ismert, több esetben már évek óta jelen lévő, megszokottá vált példákat sorolt fel (pl. *okostelefon*, *streaming*, *távoktatás*). A ChatGPT válaszaiban foglalkozott a neologizmusok keletkezésével, grammatikai felépítésével is, míg a SlidesGPT elsősorban a neologizmusok kutatására és társadalmi elfogadásának folyamatára koncentrált.

Konklúzió

A tanulmány egy korábbi (mérnökök körében felvett) és két frissebb (bölcészhallgatók körében felvett) kérdőíves felmérés, valamint a mesterséges intelligencia által generált válaszok eredményeit mutatta be a neologizmusokkal kapcsolatban. A kutatás célja az volt, hogy bemutassa, különböző életkorú és érdeklődésű emberi adatközlőktől származó válaszok, valamint a mesterséges intelligencia által generált információk hogyan kapcsolódnak a neologizmusok nagy témaköréhez, milyen hasonlóságok és különbségek mutathatók ki köztük. Feltételezhető volt, hogy minden adatközlői csoport más-más módon fogja megközelíteni a témát, és más aspektusára fog fókuszálni; kérdéses volt ugyanakkor az, hogy mennyire lesznek szakterület-specifikusak a mérnökök és a bölcészhallgatók, illetve általánosítóak a ChatGPT által megadott válaszok.

Az eredményeket tanulmányozva megállapíthatóvá vált, hogy mind a szaknyelvi nyelvhasználók (mérnökök), mind a nyelvészeti ismeretekkel rendelkező hallgatók, mind a mesterséges intelligencia által generált összefoglalók más-más aspektusait, jellemzőit emelték ki a jelenségnek. Ezek az aspektusok tipikusan a saját szakterülethez vagy érdeklődési körhöz tartozó, az MI chatbot esetében pedig a megadott kérdésekre reflektáló jellemzőket, csoportosítási módokat tartalmazták. A jövőben tovább lehet folytatni a kutatásokat a témában: tanulságos lehet kérdőíves vizsgálatot vagy interjúkat folytatni más szakterület képviselőivel, illetve időről időre megfigyelni, hogy a mesterséges intelligencia tudása hogyan „gyarapodik” és strukturálódik az idő múlásával a témában.

Hivatkozások

- Balogh, A. – Földesi, T. (2008): A minőségügy magyar terminusainak értelmezése. *Magyar Terminológia*. 1/2. 243–260. <https://doi.org/10.1556/MaTerm.1.2008.2.5>
- Croft, W. (2000): *Explaining Language Change. An Evolutionary Approach*. Longman: Harlow – New York.
- Dobos, Cs. (szerk.) (2010): *Szaknyelvi kommunikáció*. Miskolci Egyetem – Tinta Könyvkiadó: Miskolc – Budapest
- Fóris, Á. (2013): A szaknyelvek szociolingvisztikai és terminológiai megközelítése. In: Kontra, M. – Németh, M. – Sinkovics, B. (eds) (2013): *Elmélet és empiria a szociolingvisztikában. (Válogatás a 17. Élőnyelvi Konferencia – Szeged, 2012. augusztus 30. – szeptember 1. – előadásaiból.)*. Gondolat Kiadó: Budapest.
- Kurtán, Zs. (2003): *Szakmai nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest
- Minya, K. (2003): *Mai magyar nyelvújítás – szókészletünk módosulása a neologizmusok tükrében a rendszerváltozástól az ezredfordulóig*. Tinta Könyvkiadó: Budapest
- Sólyom, R. (2018): A kérdőíves felmérések szerepe kognitív szemantikai és stilisztikai elemzésekben. In: Domonkosi, Á. – Simon, G. (szerk): *Nyelv, poétika, kogníció. Elmélet és módszer a poétikai kutatásban*. Líceum Kiadó: Eger
- Sólyom, R. (2019 [2014]): *A mai magyar neologizmusok szemantikája. Nyelvtudományi Értekezések* 165. sz. Akadémiai Kiadó: Budapest. <https://doi.org/10.1556/9789634544265>
- Sólyom, R. (2020a): *Szaknyelvi szemantika. Funkcionális kognitív elemzések*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó: Budapest
- Sólyom, R. (2020b): Neologisms in Hungarian Terms of Quality Assurance. *Taikomoji kalbotyra (Applied Linguistics)*. 14. 72–81. <https://www.journals.vu.lt/taikomojikalbotyra/article/view/19190/18345>
<https://doi.org/10.15388/Taikalbot.2020.14.6>

- Szathmári, I. (2004): *Stilisztikai lexikon: stilisztikai fogalmak magyarázata szépirodalmi példákkal szemlélítve*. Tinta Könyvkiadó: Budapest
- Szathmári, I. (főszerk.) (2008): *Alakzatlexikon: a retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyve*. Tinta Könyvkiadó: Budapest
- Tolcsvai Nagy, G. (2012): A stílus szociokulturális tényezőinek kognitív nyelvészeti megalapozása. In: Tátrai, Sz. – Tolcsvai Nagy, G. (szerk.) (2012): *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. ELTE: Budapest. 19–49

Internetes hivatkozások

<https://chatgpt.com/>
<https://slidesgpt.com/>

On neologisms with human and machine logic

The paper focuses on the topic of Hungarian neologisms. Since the author's research on the topic (Sólyom 2014, 2020b), the experiences of language users on neologisms have presumably been shaped by the large number of new words and language forms entering the professional and everyday language use, as well as by the emergence of artificial intelligence. The paper presents a survey conducted among engineers (2018-19), and among university students of humanities (2024), and with artificial intelligence (2024). Engineers had to make a list, while students had to create a mind map of neologisms based on their own brainstorming: what comes to mind about the term, and whether they could list some examples. In the second phase of the research, the author gave the task of brainstorming to AI-based programs: ChatGPT and a presentation software SlidesGPT. The results answer the following questions about neologisms: 1) what "naïve" knowledge of neologisms the respondents in 2024 have and how they are represented in the mind maps; 2) what are the similarities and differences in the grammatical and semantic structure of the neologisms mentioned by the engineers and the students; 3) what information on the topic was collected by the software in 2024 and how it was organised; 4) whether there are commonalities between the human and machine summaries and, if so, what they are.

Keywords: definition, mind map, artificial intelligence, neologism, comparison